

LURTEC

Čist s podobami za slovensko
mladino [s prilogo „Angelček“]

ŠTEV. 9-10

Ljubljana, 1925

LETO 55

Jos. Vandot:

Sestrice.

Noč na zemljo splula
s črnimi je perutnicami
in odela gozde trudne
je z meglicami.

A tedaj iz raja tiho
angelci so splavali
in po sinjem nebu zvezde
prižigavali.

Kot očesca verna, jasne
zvezde zasijale so
in krilatce, svete bratce,
povprašale so:

„Bratci, kaj čez dan na zemlji
vzknilo je v dolinicah,
kaj je vzknilo v solnčnem svitu
po planinicah?

Glejte dol! Kaj ondi nežno
po gredicah trepetá,
ko večerni tihi vetrc
ondí šepetá?“ —

„Ej, ve zvezde, drobne zvezde,
danes cvetke vstale so,
pa se vam od majke-zemlje
nasmehljale so.

Rožice na zemlji ljubke
zvezdicam sestrice so.
Oj, le svétite ponoči,
da jih strah ne bo!“

Zalasnica.

IV.

Pepe ni bilo ves večer na izpregled. Zarila se je v slamo na svislih, in šele pozno zvečer, ko sta bila šla Andrej in Marička spat, jo je našla mati v slami, ko je jokala. Pripeljala jo je v hišo in ji dala jesti. Kristina je bila tedaj še tudi pokonci. Na peči je ležala in z glavo je rila v cunje, ker nobena pametna misel ji ni hotela priti, kako bi zdaj... Ko je videla Pepo, kako molči in jé, se ji je otrok zasmilil, ker vest se ji je hotela oglašati, da otrok le ni vsega sam kriv.

Mati je Pepo izpraševala na vse načine, kako je bilo; pa ni dobila drugega odgovora kot to:

»Sosedov koštrun je našega! Zakaj pa imajo takega koštruna? In zakaj Maže in Zefa vedno tam paseta?«

Ko sta šli potem Pepa in Kristina na dile spat, in sta bili čisto sami, in je bilo že vse tiho, se je razvezal Pepi jezik, in se je obrnila h Kristini in ji rekla:

»Kristina, ali mi boš pomagala, da nabijeva Mažeta in mu vzameva ogledalce in zalasnico?«

Kristina je hotela biti huda, pa ni mogla. In je vprašala nazaj:

»Ali je Maže vzela? Kako je pa bilo?«

Pepa je jela šepetaje pripovedovati, da je prišel Maže čez mejo, za njim pa koštrun, ki ga je tako navadil, da vedno hodi za njim.

»Ti si mu pa zajčke delala z ogledalcem — le še tisto povej!«

»Sem mu jih ja! In potem je bil Maže hud in je zgrabil za ogledalce, Zefa pa za zalasnico. Pa se je zbodla! In je vrgla zalasnico ob tla. Maže je pa potem pobral še zalasnico in je oboje vtaknil v žep. In potem je sosedom koštrun našega.«

»Kako mi boš pa zdaj koštruna povrnila?«

»Pasla bom. Zdaj bom pa zares pasla; samo, če mi boš pomagala, da nabijeva Mažeta.«

In Kristina ji je obljubila. Tisti večer je res verjela Pepi, da bo pasla. Ko se je pa zjutraj zbudila in je premišljevala o teh stvareh, je izprevidela, da se ni zanesti na Pepo. Pepa bo pač ostala Pepa. Zato je najboljša, da proda ovco in jagnječa, pa pusti službo in gre k Dolinarju...

Drugi dan je Kristina šla do Dolinarja. Nedelja je bila, in mati je obljubila, da bo s Pepo pasla popoldne.

Marjeto je dobila zunaj pred Dolinarjevo hišo. Ob voglu hiše je stala in robec je imela v rokah in jokala je vanj. Znotraj v hiši je bila pa čuti glasna govorica, kot da se kdo močno krega nad kom. In res se je. Marjetin stric je bil prišel iz Zagorja, kjer je bil za rudarja, ker mu je bil Dolinar pisal, da Marjeta sili proč. Stric je pa Marjeto oklofutal in

je zdaj zabičeval Dolinarju, da je nima nikamor pustiti, ker je dekle lahkomišljeno. Vse to je Marjeta povedala Kristini skozi jok. In potem je Kristina premislila tako, da je kakor namenjeno, če ostaneta z Marjeto vsaka na svojem mestu. Zato pa Marjeti ni nič povedala, kaj je bil njen namen, da je prišla. Še potrditi jo je hotela, da naj le ostane.

»Nič ne maraj, Marjeta, ti imaš sedemsto in še čišme povrhu! — Poglej: meni je pa koštrun poginil.«

»Jaz pa ne ostanem, pa ne ostanem!« je hitela Marjeta.

Naposled sta sedli v travo, in Kristina je zapazila, da Marjeta nima več gumija na petah.

»Ali so ti prepovedali nositi gumi?« je vprašala.

»Ne!« je odvrnila Marjeta. In pozabila je na solze, in na smeh ji je šlo, ko je pripovedovala:

»Poslušaj, pa ne pravi nikomur! Ko je bil v Lukovici sejem, sem bila doli. Imela sem čišme z gumijem, ki mi jih je napravil Kozlevčar iz Šmartna. Kozlevčar pa pete zelo slabo pribije. In je bilo ljudi, da se je vse gnetlo po sejmišču; drug drugemu smo stopali na noge. Jaz začutim, da mi na levem čišmu manjka pete... Veš, da me je bilo sram; pa sem si mislila: Saj me nihče ne vidi, ker je taka gneča. In sem se mislila natihem izmuzniti domov. Pa ti začne nekdo kričati: »Kdo kupi peto? — Kdo kupi peto? — Kavčuk-peta je na prodaj!« Ljudje pa v smeh. Jaz sem bežala, ko da gori za menoj. Od tedaj ne nosim več visokih petâ ne gumija... Veš: to ni za v hribe! Pa tudi drugače bom morala pametna biti, ker moj stric je hud, in zalasnico mi je strgal z glave, pa jo vrgel na tla in jo pohodil.«

Med dopovedovanjem se je Marjeta pomirila. In tudi v hiši je govorica postajala bolj prijazna.

»Veš kaj, Kristina: bom pa vendarle še ostala pri Dolinarju —« je rekla Marjeta.

»Jaz pa pri Andreju —« je dostavila Kristina.

Ko se je Kristina vračala domov, je bila nekam vesela. Zalasnice ne bom nosila — je mislila — visokih petâ tudi ne, pač pa suknjo! Da, suknjo! Pa naj stane, kar hoče! Koštruna bo Andrej prodal, nekaj bo dala še Barbara! O—! In drugo zimo se bo postavila v novi suknji kakor deklet ena!

Mater in Pepo je dobila še na paši. Tam za grmom sta sedeli in peli, ker mati je silno rada pela. Preko meje sta pa pasla Maže in Zefa. Maže je ukal, da bi motil petje. Zefa je pa tolkla s palico po trati.

»Takole ji pridigujem vse popoldne,« je dopovedovala mati. »Namesto da bi se tepla s pastirji, naj rajši poje. Kjer petja ni, tam ni poštenih ljudi. Kako je bilo pa v Dolinah? Kako se pa na oni strani kaj nosijo dekleta?«

»Po navadi.«

»Kaj pa Marjeta? Velika je že, kajneda? Samo malo posvetna je — pravijo.«

»Velika je, pa je vseeno še tepena,« je povedala Kristina.

»Kaj praviš — tepena?«

Potem je Kristina povedala, kako je bilo.

»No poglejta, zdaj bom pa obema pridigovala. Ti, Pepa, nisi bila tepena, če prav si zaslužila, da bi bila. In ti Kristina, četudi nimaš sedemsto na mesec, imaš pa ovco in dva jagnječa. Koštruna ti bo pa Andrej plačal, ker se je danes z Trzincem pogodil zanj.«

»Za koliko?« je vprašala Kristina.

»Za štirinajst sto! Poglej! In še kožo boš dobila nazaj. Za zgornje usnje ustrojena je za šolne kakor nalašč. Na rumeno jo daj ustrojiti, in potem boš imela šolničke za ob nedeljah popoldne kakor kaka mestna gospodična... Pa praviš: ne bom pasla! Kaj pa je lepšega ko paša?«

»Kristina, poglej!« — je pokazala Pepa čez mejo. Tam je Maže na preklo nasadil nekaj okroglega, svetlega, da se je kar bleščalo v solncu. Mati, bolj slabih oči, ni vedela, kaj je, onidve sta pa vedeli.

»Kristina, ali ga bova?« — je pošepetnila Pepa.

»Bova! Bova!«

Mati je pa pridigovala Pepi:

»Modrejša boš morala postati, modrejša! Koliko let že imaš?«

»Deset.«

»Vidiš! Ko sem jaz imela deset let, se nisem več tepla s pastirji. Knjigo sem nesla na pašo in sem brala ali pa pela... In tudi Andrej pravi, da tako ne bo smelo več biti. Danes nama jih je nekaj povedal: meni in očetu. Rekel je, da ti dajeva potuho.«

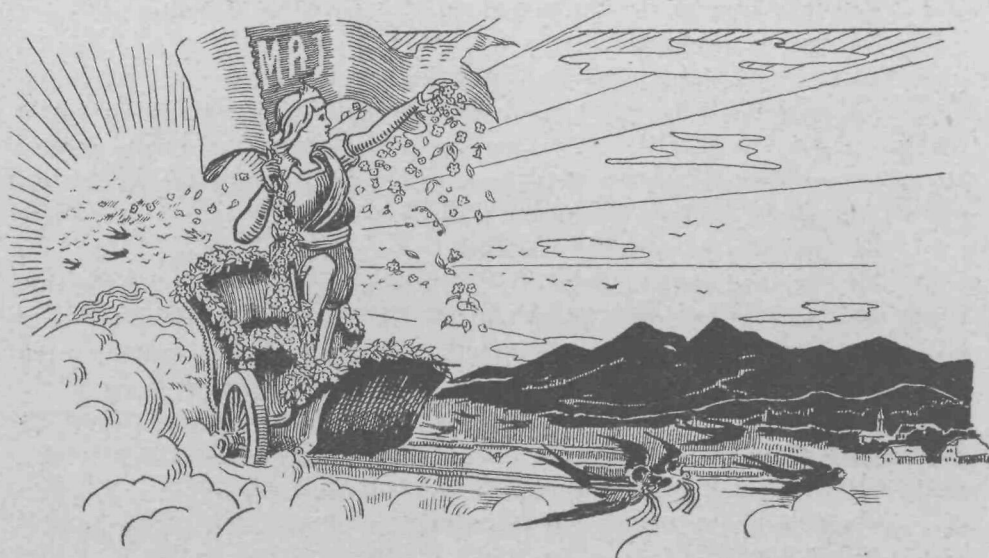
»Veste, mati,« je rekla Pepa in je prijela materino glavo v obe roki. »Jaz bom nocoj Andreja, da ne bo več siten, na kolenih prosila odpuščanja. Toliko časa ga bom prosila, da bo dovolil, da bom smela sama pasti. In potem bom res pametna in bom pazila. Ná, ná! Rožica, Belka, Rumena — ná, ná!«

Skočila je pokonci in segnala ovce, ki so silile čez mejo.

Zvečer pa, ko je bil Andrej dobre volje in je Kristini ves denar naštel na mizo za koštruna, mu je Pepa res sedla na kolena in ga je prijela za ušesa, da je moral prikimati, da bo spet sama pasla...

Ta otrok!

Leop. Turšič :

Nedolžnost.

1.

Tiho so sanjale, glavice sklanjale
cvetke na vrtu v majevo jutro.

Pa se prikradel je iz nagajivosti
prvi žar solnea, da jih vzbudi. —

„Bog dobro jutro daj!“ — Ko so pogledale,
že so imele vse rosne oči.

2.

Pa se prikradel je drugi žar solnea,
ptičke po drevju je vzbudil iz sna.

Pa so pogledale in so zaspančicam
lahno popevale prvi pozdrav. —

Rosa bleščala je, ptičke prepevale,
žarek prešerno je poskakoval.

3.

Tretji je žarek šel k Francki na okence:
„Oj ta zaspančica, ali še spi?“

Pa poigral se je z laski svilénimi,
rahlo poljubil ji tihe oči. —

„Bog dobro jutro daj!“ — Ko je pogledala,
že je imela vse rosne oči.

4.

In prišla je po stezici
tiho, tiho, k tlom oči,
in prilivala je cvetkam
iz srebrne kanglice.

Cvetke so zatrepetale
kot zatrepeta nedolžnost,
vdano so se priklonile:
„Zdrava nam, kraljičica!“ . . .

Leš v zameni.

(Povest.)

6.

Ves zasopljen je priplezal Leš vrh strmine in je obstal tam kraj kapelice. Zelo se je bil uznojil in je bil skoro brez sape. Zato se je pa ustavil, da se malo odsope in spočije. Noč je že bila, in zvezde so gorele jasno vsepovsod po pomladnem nebu. V globoki tišini je bil ves prostrani zagorski svet. Nikamor se ni videlo, in tudi slišati ni bilo ničesar. Samo globoko doli sredi teme je šumela Sava pritajeno in zamolklo. Leš pa je sopol gori na višini in si je brisal znoj raz vroče čelo. — »Hm, že sem skoro doma,« je premišljal vesel. »Samo majhen klanček še, pa bom že skoro pri hišah... Pa da bi le tako temno ne bilo! Skoro me je strah. Tam je tista goščava, kjer me je strašilo. Pa kaj — če ni bil jastreb? Ali pa še celó hudoben škrat? Pa naj me čaka zdaj v goščavi in me pograbi, ker je jezen name... Oh, ne smem se muditi, res se ne smem.«

In Leš je zdrvel po strmem klancu. Že je bil vštric goščave in je gledal in poslušal pozorno, če bi zagledal kaj strašnega. A nič se ni zgenilo v goščavi. Pa se je Leš oddahnil in je pričel stopati počasneje. Tedaj se je pa dvignilo nekaj iz teme; strašno se je dvignilo pred Lešem in stopilo naravnost pred Leša. Lešu so se pošibila kolena. Lasje so se mu naježili, srce mu je pa kar žastalo. Prestrašen je kriknil in obstal kakor prikovan. Tisto črno in strašno je pa zamahnilo z roko in reklo: »Kam pa pobič? — Ali si ti na Srednjem vrhu doma? — Ali bi jaz našel tam prenočišče? Siromak sem in zelo truden, ker hodim že ves dan. Pa bi se kje odpočil. Noč je mrzla, in jaz bi bil rad na gorkem... Povej mi, pobič, ali najdem tam doli kaj prenočišča?«

Leš se je tresel po vsem životu. »To ni siromak!« si je rekel. »To je strah, ki se je spremenil v siromaka... Če grem z njim, me zavede na samoto in tam me bo — —. O, najbolje, če mu pokažem pete in zbežim, ako je še mogoče... Saj naša hiša ni več daleč.« — Pa je Leš kar poslušal samega sebe. V stran je skočil in je zdrvel mimo črnega človeka. Po klancu se je zapodil in je bežal kakor veter navzdol. Pa še poslušal ni samotnega človeka, ki je vpil za njim. Leš se je šele oddahnil, ko je zagledal pred seboj svetlo luč, ki je sijala v črno temo. Še bolj je pričel teči po položni poti navzdol in je kar naenkrat obstal pred domačo hišo. Okna so bila razsvetljena in nezagnjena. Zato se je Leš splazil pod okno in je pogledal v izbo. Za prostorno mizo sta sedela oče in mati in sta se pogovarjala. Pri peči pa je sedel sam Citrarjev Peter. Mala Uršika je sedela kraj njega, Cenek je pa stal pred njim in je strmel vanj. Peter je gotovo pripovedoval kaj lepega, ker sta bila bratec in sestra tako zamaknjena vanj.

»O, zgodbo jima pripoveduje,« je zamrmral Leš pod oknom in je stisnil pest. »Sedi za pečjo, a tam je moj prostor! Izpodrinil me je z njega. A čakaj me, hinavec! Nocoj ti dam, da te bo minila vsa volja po Srednjem vrhu. Še nocoj boš zapustil našo hišo in se pobereš, odkoder si bil prišel.«

Leš se je odmaknil od okna, ker se je bal, da ga morda kdo domačih zapazi. Potuhnjeno se je splazil za vogal, kjer je bilo tako temno, da bi ga ne mogel videti nihče. In tu je že pričel razmišljati, kaj in kako bi ukrenil. V početku si ni mogel domisliti česa primernega. Že se je prestrašil, ker je mislil, da mu ne pade umna misel v glavo. In že je bil skoro prepričan, da bo moral nazaj k Citrarju, ker ne ve, kako bi Petra zapodil s Srednjega vrha. A tedaj mu vendar šine v glavo bistra misel, da je je bil Leš kar vesel in na vso moč zadovoljen z njo.

In Leš se je posmejal in si pomel roke. Še enkrat se je splazil pod okno in je pogledal v razsvetljeno izbo. Oče in mati sta še vedno sedela za mizo. Peter pa je očitvidno že končal svojo zgodbo. Veselo se je smejal, in z njim tudi Cenek in Uršika. Ta smeh pa je zbodel Leša globoko v srce. Namršil je obrvi in zažugal s pestjo. — »O, smej se! Saj se ne boš dolgo. Čez dobro urico boš jokal in opolnoči prosil zvezde, naj ti pokažejo pot s Srednjega vrha... Zakaj pa ima Leš pesti — debele in trde pesti? — Hehe, le počakaj, ti miška!«

Leš si je s pestjo zatisnil usta, da bi se ne zasmejal preveč na glas. Še enkrat je pogledal v izbo in stresel odločno z glavo. Potem je pa šinil naglo od okna in se splazil previdno mimo vogla. Tam je bila nizka ograja, ki se je dvigala tik nad potom. Leš niti lese ni iskal, ampak se je dvignil kar čez plot in se spustil dol na dvorišče. Neslišno je šel preko dvorišča do kuhinjskih vrat in je prijel za kljuko. Vrata še niso bila od znotraj zapahnjena. Smuknil je naglo v kuhinjo, kjer je še vedno tlela na ognjišču žerjavica. A Leš se ni obotavljal. Šel je še skozi kuhinjo in stopil v temno vežo. Ob zidu se je splazil do stopnic, ki so vodile gor na podstrešje. Tiho, prav tiho je zlezal po stopnicah in se šele oddahnil, ko je stal gori na vrhu. — »Posrečilo se mi je,« je pomislil. »Nihče me ni slišal in videl... Pa sem zdaj na konju. Samo v izbico se še splazim in počakam tam, da pride Peter. Pa napravim račun, kakor je treba...«

Leš se je plazil naprej ob leseni steni. Z rokami je tipal okrog sebe, ker je bila na podstrešju taka tema, da ni videl niti prsta pred seboj. Plazil se je naprej neslišno kakor mačka na lovu. Že je obtipal vratica, ki je za njimi bila izbica, in kjer je bil spal nekoč in kjer zdaj spi ta hinavski Peter. Leš je odprl vratica in je stopil v izbico. Splazil se je do linice. Tam pa je obstal, pa pogledal v noč. Skozi linico je gledalo šest jasnih zvezd naravnost v podstrešno izbico. Lešu so se oči privadile temi, in v zvezdnem svitu je zagledal posteljo, kjer je bil spal prej foliko noči brezskrbno spanje. Pa si ni mogel kaj — stopil je do postelje, pa jo je potipal. Še vedno je bila pogrnjena z debelim, ovčjim očetovim ko-

žuhom kakor nekdanj, ko je bil Leš še doma. In Leša je zazeblo, ko se je dotaknil kožuha. — »Br!« se je stresel, da je kar zaprhal. »Mraz bo tu, neznansko mraz... Zima je šele minila, in noči so še vedno prav mrzle. V jutru bo pa slana... Hm, kar v kožuh se zavijem in se stisnem ob posteljino vznožje. Pa me ne bo zeblo nič.«

Leš se je zavil v gorki kožuh in je sédel na postelj. Pa je čakal. Tiho je bilo na podstrešju, tako tiho, da je slišal utripanje lastnega srca. Le tu pa tam je zaškrtnilo kje med strešnim tramovjem. A Leša ni bilo strah. Saj je bil doma; pod domačo streho je varen pred škrti in drugimi zlobnimi strahovi. In kdo mu more kaj? Kdo? Niti Peter ne, ki pride zdaj pa zdaj na podstrešje.

Leš je ždel na postelji in sopel v težkem pričakovanju. Precej dolgo je čakal in postal že nestrpen. Pozno je že moralo biti, in Leš se je že čudil, zakaj še vedno ni Petra. — »Hm, nemara pa spi v izbi za pečjo?« je pomislil. »Mogoče ga je pa strah in se ne upa na podstrešje... Kaj bo tak? Peter je samo v jezikovanju junak. A ponočnih strahov se boji bolj ko jaz... Morda ga res ne bo?«

Leš je bil že v skrbeh. Nemirno je vstal in je stopil k durim, da posluša. Tedaj pa zaropoče nekaj v veži; začujejo se težke stopinje na stopnicah. Leš brž ugane, da prihaja zdaj sam Peter. Pa se razveseli; pomane si roke in reče: »Prihaja, prihaja... Brž bo tukaj... Hehe, zastonj sem se bal, in zastonj me je skrbelo. Prihaja — je že tu...«

Naglo smukne Leš do postelje. Kožuh vrže nazaj na postelj. Še enkrat se ozre okrog sebe, potem pa počene in se splazi pod postelj. Skoro dihati se ne upa. Le čaka, čaka... Vrata se hipoma odpro, po izbici se zasveti, ker je prišel sam Peter z gorečo svečo v roki. Leš se potuhne še bolj in se stisne tesno k leseni steni. Na vso moč zadržuje sapo, ker se boji, da ga Peter ne zapazi še pred časom. No Peter pa niti ne misli, da je Leš skrit pod posteljo. Svečo postavi na skrinjico, sam se pa usede na postelj in se skloni, da si sezuje črevlje. Tedaj pa zavriskne in skoči na noge. Zagledal je bil črno postavo, ki je šinila hipoma izpod postelje in se vrgla nanj. Peter je bil prepričan, da to ni nihče drugi ko kak razbojnik, ki se je prikradel v hišo, da pomori in pobije vse, kar je živega. — »Oh, joj, na pomoč!« zavpije in iztegne roko, da pograbi protivnika za vrat. A protivnik se naglo odmakne, pa že v naslednjem trenutku navali z vso močjo nanj in ga podere na tla. Z levico mu zatisne usta, z desnico ga pa mikasti, da Peter kar hrope...

»Tiho, ti pravim!« sope napadalec. »Tiho, ti pravim še enkrat! Zdaj ti pokažem, kar sem ti bil že obljubil... Še nocoj se pobereš od tod tja, od koder si bil prišel. Pa takoj se pobereš, drugače te še hujše premlatim, da ti ne ostane cela nobena kost... Ali se boš zdaj pobral?«

Peter je med tem spoznal po glasu Leša in je vedel, s katerim napadalcem ima opraviti. Zato ga je kar naenkrat minil strah. Uprl se je z nogami ob tla. Z rokami pa je pograbil Leša. Prevrigel ga je in skočil

na noge. »A, ti si? Ti, Leš?« se je začudil. »Pa kaj hočeš od mene? Pa kaj te je prignalo to noč domov? Povej, povej mi, Leš, in daj mir!«

Leš pa ni odgovoril. Zagrabil je po njem in se spet vrgel nanj. A Peter ga je odrinil, da se je Leš spotaknil in podrnil po tleh. To ga je tako razjezilo, da je kar zasiknil. Naglo se je pobral, pa spet navalil na Petra. Suval ga je z nogami in preizkušal, da ga vrže na tla. A Peter se ni pustil. »Kaj hočeš od mene?« ga je izpraševal in odbijal od sebe. »Saj ti nič nočem... Zato me pa pusti! Ali slišiš, da me pusti?«

»Ne pustim te!« je sopel Leš in spet suval in tolkel. »Nocoj ti pokažem, pritepenec! O, ti si me izpodrinil z doma! Spravi se mi od tod! Takoj se mi spravi!«

Peter ga je pričel prijazno miriti: »Zakaj praviš, da sem te izpodrinil z doma? Saj te nisem jaz izpodrinil. Tvoj oče sam te je poslal z doma. Pa ti že veš, zakaj te je poslal. Zaradi tebe sem moral tudi jaz z doma. Misliš, da sem šel rad? Tudi meni je dolgčas po domu, in tudi jaz bi bil rad doma. Pa oče mi je velel, da moram služiti k vam. In sem šel, ker sem moral... Zdaj pa praviš, da sem te jaz izpodrinil. Nisem te, Peter, jaz ne!«

Leš je gledal Petra, in njegova jeza v razjarjenem srcu se mu je jela ohlajati. Razumel je, da ima Peter le prav. Gotovo je: tudi on ni šel rad z doma. A brž ga je spet zmagala srditost. »A jaz ti še enkrat rečem, da moraš še nocoj z našega doma. Jaz se nič več ne vrnem k vam. Doma hočem biti. Zato se pa ti poberi od nas!«

»O, prav rad,« odgovori Peter. »Zavriskal bom in zapel, ko bom smel domov. Sam od sebe ne grem. Počakati moram, da me pokliče oče.«

V Leševem srcu je že domala pogasnila jezica. Rekel je z mirnejšim glasom: »Kaj? Ne moreš? Kdo ti pa brani, da ne moreš? Jaz pa pravim, da moraš. Še nocoj moraš! Ali si slišal, da moraš še nocoj?«

»Leš, pa zakaj mi govoriš tako?« ga zavrne Peter. »Ti mi ne moreš zapovedovati. Zapoveduje mi lahko tvoj oče. Zato pa ne grem od vas. Ne nocoj ne jutri... A ne jezi se, Leš! Rajši mi povej, zakaj si zbežal od nas? Vem, da si pobegnil skrivaj in te ni videl nihče. Zato mi povej, da se dogovoriva v miru.«

Peter je govoril in mu prigovarjal tako prijazno, da je nazadnje Leša le pregovoril. Pa mu je Leš povedal vse — počasi, v pretrganih stavkih. Kako mu je dolgčas pri Citrarjevih, da ne more več živeti tam doli; da se je vrnil na Srednji vrh in da ne gre za ves svet več od doma. Peter ga je poslušal in ker je imel mehko srce, se mu je Leš nazadnje res zasmilil. Sédel je kraj njega na postelji in mu rekel, ko je Leš umolknil: »Saj bi šel, Leš, še nocoj bi šel od vas. Tudi meni je hudo po domu. Rad bi že spet enkrat ujčkal našega Lukca. Pa ne smem domov, ker bi me oče takoj zapodil nazaj na Srednji vrh. A tudi tebe zapodi oče nazaj, veš, Leš! Jutri, ko te vidi tukaj, boš moral takoj nazaj. Verjemi mi, Leš!«

Leš je povesil pogled in se domislil očeta, in silno ga je zaskrbelo v srcu. Prepričan je bil, da ga res nažene oče nazaj k Citrarju, kakor hitro ga zagleda. Očetu pa se ne more prikriti, če hoče živeti doma. Skoro mu je žal, da je prišel tako brez pomisleka domov. A vendar se še noče vdati. Zmaje z glavo, pogleda Petra prav presunljivo, pa reče: »Kaj vse to, kaj vse to! Ti govoriš, pa sam ne veš, kaj govoriš. Delaš se, ker nočeš od tod, ker ti je predobro pri nas. A jaz ti pravim, da pojdi rajši! Moraš, pa moraš! Jaz k vam ne grem nikoli več. Vležem se v svojo postelj. Ti pa pojdi, kamor hočeš!«

Leš si je brž sezul čevlje. Potem je kar oblečen zlezal v postelj in si je potegnil odejo čez obraz. Peter se je čudil in ni izpregovoril besedice. Pa tudi Leš je molčal, in Petru se je zdelo, da že dremlje. Zato je pobral kožuh, ki je bil zdrknil na tla. — »Hm, ne kaže mi drugega, kakor da se vležem kar na tla. Ali naj grem dol v izbo za peč? Čudil bi se Hladnikov oče in bi takoj zvedel vse. In ubogemu Lešu bi bilo že nocoj gorje... Zato je bolje, da kar na tleh zaspim in počakam jutra.«

Peter se je res zavil v kožuh. Toda posluhnil je in se je ozrl na postelj. Od tam je prihajalo pritajeno ihtenje, in to ihtenje je bilo tako milo, da je šlo Petru do srca. Peter je stopil bliže k postelji. Odmaknil je z Leša malo odeje, pa izpregovoril s tihim glasom: »Zakaj pa jočeš, Leš? Slišiš, zakaj jočeš? — Povej mi, kaj ti je! Znabiti ti pomorem, Leš! Pomorem ti, če le količkaj morem!«

A Leš je ihtel naprej in govoril med jokom s pretrganim glasom: »Ne smem več k vam. Doma ostanem. Rajši tu umrjem, ko da bi šel še enkrat z doma... Umrjem rajši, umrjem... Kaj meni za to!«

»Bodi pameten, Leš!« ga tolaži Peter. »Saj ti ni treba umreti. Pa če hočeš ravno ostati doma, ostani! Jaz ti ne branim, Leš! Saj pojdem sam rad domov... Smiliš se mi!«

Leš je pogledal vanj pa vprašal, kakor da ne verjame: »Pa res pojdeš, Peter? Ali res pojdeš?«

»Pojdem, res pojdem,« zatrdi Peter odločno. »Naj se zgodi, kar hoče! Jaz pojdem, in ti bodi brez skrbi. Le mirno zaspri, ker si truden in je že pozno.«

»Pa da pojdeš — sam rad pojdeš?« se zavzame Leš. »Če se mi le ne lažeš? Ne morem ti verjeti, Peter!«

»Zakaj bi mi ne verjel?« ga zavrne Peter. »Kdaj sem se ti še zlagal? In čemu naj lažem, ko pa ni treba? Potolaži se in zaspri! Jaz pa odidem zjutraj navsezgodaj. Le zanesi se name, Leš! Z našim očetom se že dogovoriva, da bo prav zame in zate... Zdaj pa ugasnem svečo. Jutri boš pa videl, Leš, da me ne bo več. Boš videl, da sem boljši, kot ti misliš... Le zaspri, Leš, in v spanju kmalu pričakaš jutra...«

Peter je ugasnil svečo. Tesno se je zavil v debeli kožuh in se je zleknil po trdih tleh. Leš se je pa še dolgo premetaval v postelji. Ali ga je bolj skrbelo pot nazaj v tujino ali bivanje doma — kdo ve? Noč je vse zakrila.

Peter ni mogel dolgo zaspati tisto noč. A ne zaradi tega, ker je ležal na trdih tleh. To ni Petra prav nič nadlegovalo; še čutil ni, da nocoj ne spi na postelji. Peter je razmišljal in samo radi tega ni mogel zaspati. Razmišljal pa je o Lešu, samo o nesrečnem Lešu, ki je bil pobegnul od očeta in hoče zdaj na vsak način ostati doma. Pa Peter je vedel, da ne pojde vse tako lahko, kot si Leš misli. Dobro je poznal Hladnikovega očeta; zato pa je bil prepričan, da oče zapodi Leša od doma takoj, kakor hitro ga zagleda. Pa tudi svojega očeta je Peter dobro poznal in je vedel, da ga oče hudo poprime, če pride kar sam od sebe domov. Torej se Leš ne bo veselil dolgo doma, pa tudi Peter se doma niti dobro ogledati ne bo mogel, pa ga bo oče že pognal tja, od koder je prišel. Pa bo Leš ravno tam, kjer je bil včeraj, in prav nič mu ne bo koristil njegov beg. Mogoče bo še na slabšem, ker je bil tako nespameten, da je pobegnul od Citrarja.

In Peter je razmišljal in razmišljal. Bil je rahločutnega srca, in zato mu je bilo hudo, da mora Leš trpeti in jokati, ko bi se pa vendar na kak način lahko napravilo, da bi Lešu ne bilo treba jokati. Vedno globlje je Peter razmišljal in popolnoma pozabil na spanje. Pozno, jako pozno je že *moralo biti, ko se je vendarle domislil pametne. Pa se je razveselil, da se je trikrat prevrgel po trdih tleh.* — »Tako storim, hej, tako storim!« je dejal in je bil ves vesel. »O, tako bo pomagano meni in ubogemu Lešu. Pa da mi ta lepa misel že prej ni padla v glavo! Le spi, bore Leš, in bodi brez skrbi! Rekel si in si mi očital, da sem samo jaz kriv, da moraš služiti pri nas. Pa ni tako, Leš! Že jutri boš videl, da jaz nisem nič kriv. Pa mi boš hvaležen, ti Leš!«

Ko se je Peter domislil svoje pametne, se je pomiril. Pokrižal se je in se je še tesneje zavil v kožuh. Zaprl je oči in kmalu zaspal. Bila je pa še noč, ko se je predramil. Naglo se je dvignil in se po prstih splazil do linice. Gledal je v noč in na brleče zvezde po širnem nebu. Pa je pokimal in stopil k postelji. Tam se je ustavil in poslušal. Leš je še spal, trdno spal. Zato je šel Peter naravnost do vrat. Neslišno jih je odprl in je smuknil ven na mostovž. Plazil se je ob leseni steni do stopnic in krenil po njih navzdol. A niti v temni veži se ni ustavil. Nihče ga ni slišal, ko je odmaknil pri vežnih durih zapah. Duri so malce zaškripale, ko jih je odprl, pa je šinil skozi odprtino na prosto. Naglo je zaprl duri in je stekel na vso sapo na pot, ki se je vila na položni klanec. Ustavil pa se je šele, ko je bil vrh klanca. Odsopel se je tam in se ozrl dol, kjer je nekje sredi teme počivala Hladnikova hiša. — »Hvala Bogu — nihče me ni opazil in videl,« je vzdahnil. »Lahko grem zdaj brez skrbi naprej. Kmalu se zdani — še preden pridem v dolino, bo že svetli dan.«

Res, na vzhodu se je nebo že svetlikalo v bledikasti svetlobi. Zvezde so trepetale in postajale vedno manjše, kakor da jih je strah belega dneva, ki prihaja od nekod izza gorá. Mrzla sapa je vela skozi zagorski

svet, da je Petra zazebló do kosti. Tesneje si je zapel suknjič in je še enkrat pogledal na vzhod, kjer je že migal dan s svojimi zlatimi prsti. — »To boš vesel danes, ti Leš!« je rekel Peter vrh klanca. »Pa se ne boš jokal nič več in boš spoznal, kaj je Peter, in boš vedel, da nisem hinavec... Le počakaj, Leš!«

Peter se je okrenil, pa šel počasi po temni poti, ki je držala do nizke, samotne kapelice kraj črne goščave.

Leš se je prebudil, ko je gledal že beli dan skozi ozko linico. Naglo je skočil s postelje in si je mel zaspane oči. Prve hipe se niti zavedel ni, da je doma, in se je čudil, zakaj je šel oblečen spat. Toda bliskoma se je spomnil vsega, kar se je bilo dogodilo snoči. Pogledal je okrog sebe, da bi videl, če je Peter že vstal. A Petra ni bilo nikjer. Lešu je bilo to neprijetno; zakaj zazdelo se mu je, da je Peter odšel v hišo, pa je povedal, da se je snoči Leš povrnil domov in da leži zdaj v podstrešni izbici. — »Ovbe!« si je dejal Leš in se prestrašil. »Zdajle pride oče! Pograbi me — in gorje mi bo! Najbolje je, da se kar skrijem na podstrešju med skrinje. Tam me nihče ne bo iskal in tudi ne našel.«

Že je hotel pobegniti iz izbice. A je zagledal doli na potu očeta. Upregel je oče v voz dve kravi in zdaj ju žene po poti proti gozdu. — Lešu se je razjasnil obraz, ko je zagledal očeta. »Glejte! Ni me zatožil Peter,« si je dejal ves vesel. »Peter je odšel domov, kakor mi je bil rekel in obljubil. No, zdaj pa lahko ostanem tu doma. Nihče me ne bo podil z doma, ker ni Petra več tukaj... Hej, pa sem le dosegel, kar sem hotel! Doma sem — juhu, doma! Pa bom vriskal in prepeval — juhu!«

Leš bi bil skoro na glas zavriskal. A hipoma se je domislil, da je nemara še prezgodaj. Vedel je, da se mora še nekaj ur prikrivati, da ga domači ne zagledajo prerano. Zato se splazi iz izbice in gre neslišno na odprto podstrešje. Tam je bilo razmetanega vse polno starega pohištva in druge ropotije. Tam se začuti Leš popolnoma varnega. Vsede se v odprto skrinjo, ki je stala sredi ropotije in je bila vsa polomljena. Zadovoljno se zlekne po dolgi skrinji. Srce mu bije tako veselo, da prične polglasno žvižgati. Utihne šele, ko zasliši s stopnic težke stopinje, ki se vedno bolj bližajo. — »Aha, to so naša mati,« si reče Leš in se potuhne v skrinji. »Gredo, na podstrešje gredo. Nemara gredo klicat Petra, ker ga ni tako dolgo dol. No, prav sem naredil, da sem se potuhnil semkaj. Če bi me našli mati, bi bil ves moj trud zaman.«

Mati pride vrh stopnic in zakliče glasno: »Peter, oj, Peter! Ali slišiš? Zakaj te ni tako dolgo k zajtrku? Ali še spiš? Vstani, vstani, Peter, je že čas!«

Leš posluša v skrinji, pa se niti dihati ne upa. Mati še postoji; a ker ji Peter ne odgovori iz nobenega kraja, gre naprej — naravnost do izbice gre in jo odpre. Pa se začudi in reče: »Ni ga... Pa kam je odšel navsezgodaj? Doli ga ni — tu gori ga tudi ni... Peter, oj, Peter! Ali slišiš? Kje si?«

Mati poslušala še nekaj trenutkov. Ko pa le ni odgovora od nikoder, zamrmra nekaj nerazločnega in odide počasi s podstrešja. Ko utihnejo doli v veži njeni koraki, se dvigne Leš iz skrinje in si pomane roke. »Hehe, pa je šla nevarnost mimo,« se razveseli. »Zdaj bodo iskali Petra kdo vé kod. Tako pa preteče čas. In jaz se potem lahko prikažem tam doli. Pa porečem: Peter je pobegnil, ker noče več ostati pri nas. Pa je Citrarjevemu stricu prav. Zato je pa spodil mene domov. In zdaj sem tu, oče in mati! In ostanem spet doma, ker je doma vendarle najlepše. Saj nisem več hudoben in zanikaren. O, v šoli znam vse, česar je treba. Vprašajte samo gospoda učitelja, ker nočem hvaliti samega sebe. Pa pokima oče z glavo, in tudi mati bo pokimala. Pa bo vse dobro; lepo bo in prijetno. Hehe, pravega sem se domislil, pravega...«

Leš se je posmejal in pričel poživigavati v svojem veselju. Pač je še slišal, kako kliče mati na dvorišču: »Peter, ti nesrečni fant! Kam si se skrila? Ali ne slišiš, da pojdi k zajtrku? — Oglasi se, Peter! Ali si se nemara skujal? Peter, Peter!«

A odgovora ni bilo od nikoder. Mati je tarnala na dvorišču in odšla počasi, počasi nazaj v kuhinjo... »Saj ga ne najde,« si je dejal Leš v svojih veselih mislih. »O, Peter mi je obljubil, da pojde že zarano domov. Pa je tudi šel in je v tem času že doma. Pa le ni hinavec, kot sem si bil mislil. Pošten pobič je in je tudi napravil, kakor je obljubil. Kar rad ga bom imel od zdaj naprej. Žal mi je, da sem snoči navalil nanj in sem ga osuval in zmikastil. Pa mi ni nič zameril in mi je še celo dobro storil. Zdajle je Peter že doma; pripoveduje očetu, da je pobegnil od nas. No Citrarjev stric se mu pa čudi in mu vse verjame. In čudi se tudi radi mene, ker sem snoči kar pobegnil iz njegove hiše. No, Peter mu pove, da sem zaradi njega pobegnil, da mu napravim prostor. Citrarjev stric bo pa zadovoljen in ne bo delal sitnosti. Hvala Bogu, da se je končalo vse tako lepo, in da sem spet doma. Hej, doma!«

Leš se je zleknil še bolj zadovoljno po skrinji. Pa je spet poslušal, a ni slišal ničesar. Mati se je naveličala iskati Petra, pa je odšla v kuhinjo in pospravljala tam. Malega Cenka in male Uršike pa ni bilo od nikoder. Najbrž sta še v izbi in spita ali pa se igrata z lesenimi konjički, ki jih je bil Leš njima poslal onole nedeljo. Debelo bosta pogledala, ko bosta videla kar naenkrat pred sabo bratca, ki ga nista bila videla že toliko časa. Pa se bosta razveselila, na vso moč se bosta razveselila... In Leš se domisli bratca in sestrice. Pa ni mogel več ždeti v skrinji. Kar dvignil se je in stopil iz skrinje. Tja do stopnic je šel in se ustavil tam. In poslušal je, če je nemara kdo doli v veži.

(Konec prihodnjič.)

Pravi dobrotnik

ali

levica naj ne ve, kaj dela desnica.

(Igra v treh slikah.)

(Dalje.)

Marija (živo): Čuj! Ne zapusti sirot, ki vanj zaupajo.

Marta: Pokliči deco k večerji!

Marija: Bom, Marta. (Gre na desno.)

Marta (iskreno): Gospod Bog, oče vseh ubogih! Ti veš, kaj sta žrtvovali kontesi Marta in Marija! Ti veš, da ste hoteli le Tebi služiti in biti naj-nesrečnejšim, osirotelim deklicam varuhinji in krušni materi. Gospod, zato, ker sta sami tako bridko osiroteli! Gospod, pomagaj nama! Za moje in Marijine otročiče, Gospod!

Marija (z desne z otroki): Tako, male. Zdaj pa večerjat, kar je dal ljubi Bog. Sedite lepo za mizo! Po vrsti! Tončka, Lenka, Minka, Natašica, Vasilka! Prvo lepo križ napraviti, Lenka! Tako! Bog blagoslovi!

Deklice: Hvala, gospodična Marija.

Marta (Vasilki): No, Vasilka. Ali je dobro?

Vasilka: Doblo, lična Malta.

Marta: Da, Vasilka! V zavetišču je vse dobro.

Vasilka (kima): V smetišču.

Deklice (se smejejo): V smetišču. V smetišču — je rekla.

Marija: Pustite Vasilko. Majhna je še. Ko bo večja, bo že prav povedala. Pa kaj si ti, Lenka, tako tiha? Zakaj ne ješ?

Lenka: Nisem lačna, gospodična Marija.

Marta: Ta je lepa. Ni lačna!

Lenka: Res ne morem. (Začne jokati.)

Marija: Ampak, Lenka! Najstarejša si, pa se jočeš.

Lenka: Saj se moram.

Marija: Pa zakaj, otrok, zakaj?

Lenka: Vi pa gospodična Marta nimata nič večerjati.

Marta: Midve z Marijo? Lejte ga no, otroka. Boš lepo jedla?

Marija: Le jej, Lenka. Pa za naju z Marto se nikar ne boj. Midve...

Lenka: Pri gospodu... pri Stiskalčiču sem čula... (joče še krčeviteje).

Marta: Kaj pa si čula?

Marija: Povej lepo, Lenka.

Lenka: Da ste, da ste... siroti, da nimata nič...

Marija: Ljubi otrok! Pa tega verjeti ne smeš. Kako da nimava nič? Ali bi mogli dati, če bi nič ne imeli? Jej! Jaz in Marta sva sploh že jedli.

Marta: To je! Kar lepo jej, otrok, pa ne skrbi za naju.

Lenka: Bom, da ne boste huda, gospodična Marta. (Molk.)

Marija: Kaj? Je li dobra marmelada?

Deklice: Dobra.

Marija: Le potrpite, pa lepo pridne bodite. Ko bodo boljši časi, bo še boljši. No, reci, Tončka, kaj bi ti najrajši jedla?

Tončka: Jetrno klobaso.

Marija: Ni slabo, mesojedka! Pa Minka?

Minka: Zamorca v srajci.

Marija: Sladkosnedka. Pa Vasilka?

Vasilka: Vse v smetišču.

Deklice (se smejejo).

Marta: Kaj neki. Naša mala je najlepše povedala.
Minka: Me druge pa tudi nekaj znamo. Ali naj povemo?
Marija: I, kaj pa takega?
Tončka: Novo povest.
Marija: Tako? Kdo vam jo je pa povedal?
Natašica: Lenka.
Marija: O! To pa je nekaj. Le brž. Katera bo povedala?
Minka: Vsaka nekaj, gospodična Marija. Lenka naj začne.
Marija: No, Lenka.
Lenka: Vam in gospodični Marti, ker sta tako, tako dobri.
Marta: Lepó, Lenka. No! Čujmo.
Lenka: Je sveti Jošt pobožen bil,
vsak grižljaj z reveži delil.
Nekoč, ko je že vse razdal,
v skrbéh mu kuhar je dejal:
Minka: »Kako z večerjo bo, gospod?
Saj kuham, če vem vzeti kod.
A danes vzeti kje, ne znam,
hleb kruha le še v shrambi imam!
Hleb kruha, to veliko ni,
če smem povedati, za tri:
za vas, za mé in še za psa,
ki tudi rad svoj grižljaj imá.«
Lenka: Je modro svetec božji del:
Tončka: »Hleb kruha deš? Bodi vesel!
Razreži ga na kose tri,
pa vsak naj delež svoj dobi.«
Lenka: Je kuhar hleb edini vzél,
na troje rezati začel.
Potrka... Beden siromak
se svetcu zgrudil je na prag.
Minka: »Če imaš, daj!«
Lenka: — je kuhar del,
a svetec je drugače htél:
Tončka: »Ne vidiš? Od gladu medli!
Tako naj delež moj dobi!«
Lenka: Potrka drugi siromak
za kruh, še revnejši prosjak.
In svetec božji ne mudi,
kruh kuharjev mu podeli...
Potrka v tretje. Psetov kos
odnesel je ubožec bos.
Nevoljno kuhar godrnja,
a svetec božji se smehlja:
Tončka: »Če božja volja ni, pa ni,
da siti v pósteljo bi šli.
Le tó narobe bi biló,
če se zglasí za kruh še kdo.«
Lenka: Potrka res.
Minka: »No, kaj pa bo?«
Lenka: Nevoljen kuhar je tako.
Odpreti svetec mu veli,
proseče k nebu vpre oči.

Z neba začuje tisti čas
prosjakov trojih sveti glas:

Natašica: »Odpri in vzemi in preštej!«

Lenka: Odpira kuhar vrata. Glej,
pred vrati troje voz stoji,
na njih zapisano stoji:
za kruha kos po voz blaga,
za Jošta, kuharja in psa.

Marija: Ljube moje! To je lepo. Potrka v tretje... (Trkanje na levi.) Kaj
pa to?

Marta: O Bog! Gospod Stiskalčič! Po najemnino prihaja. Otroci, pojdite!
(H vratom, da bi odprla.) Pojdite!

Deklice: Lahko noč, gospodična Marta! Lahko noč, gospodična Marija.

Marija: Lahko noč, male! Molite same. Kmalu pridem za vami.

Deklice (odhajajo na desno. Lenka čaka za priprtimi vrati in izgine šele,
ko je gospod Stiskalčič prišel in povedal svoje).

Stiskalčič: Trkam, čakam. Ne vem, kakšen red je tu. Ampak jaz ljubim
red. Red mora biti. Muß sein! (Se nerodno pokloni.) Dober večer!

Marta: Klanjam se, gospod, klanjam se. Izvolite sest. Naše sirotice so ve-
čerjale. Zato nisem mogla takoj odpreti.

Marija: Izvolite, gospod Stiskalčič. (Mu nudi stol.)

Stiskalčič (sede): Prosim. Ampak, kaj sem že rekel? Da, red, red. To je
najvišje, red.

Marta (je vzela iz omare steklenico vina in mu naliva): Zares, gospod. Tudi
moje mnenje. Red mora biti. Izvolite, gospod, pokusiti.

Stiskalčič: Red vlada svet. (Pokusi vino.) Izvrstno vino pijete.

(Konec prihodnjič.)

Leopold Turšič:

Odprimo svoja okenca . . .

Odprimo svoja okenca,
odprimo na stežaj,
prihaja k nam prek polj in trat
prelepi vitez maj!

Ves solnčen je njegov obraz,
in vse na njem žari:
narava ogrnila mu
zlat plašč je z biseri.

Junak prihaja spet, da bi
mladost osladil nam;
ko radosti nam zvrhal bo,
bo v svet odšel drugam.

Po logih ptičic-pevčic zbor
že v čast mu žvrgoli,
naj tudi naša pesmica
v pozdrav mu zadoni!

Nič.

lobinova Manica je prišla do praga šolskih let. Vpisali so jo v šolo. In vsak dan je hodila s torbico v roki v šolsko poslopje posedat. Ž njo vred še toliko drugih otrok.

Otroke je hitro spoznala. Prav dobro je vedela, kako je oblečena Tomažinova, kaj je rekla Slaparjeva, kako se vede Milharjeva, kaj počne Drobunova. Prav vse je vedela.

Samo ene reči ni vedela. Če so jo doma vprašali, kaj se mora naučiti za gospoda kateheta, kaj mora znati pri gospodični učiteljici, kakšno nalogo mora napisati — vsakrat je po kratkem premisleku prostodušno odgovorila: »Nič«.

Domačim se je to čudno zdelo. Še vsak se je moral tudi doma kaj učiti, samo Manici se ni treba nič? Danes nič, jutri nič, nikoli nič? Mogoče je to nova iznajdba, da se ni treba otrokom več učiti, pa vendar vse znajo? Svet napreduje, zakaj bi ne mogli enkrat imeti tudi takih šol, kjer se brez učenja dvignejo zakladi učenosti in znanosti?

Nič in spet nič!

Prišel je pa dan, ko dobe otroci v šoli tiste liste, ki povedo s številkami, koliko kdo zna. Manica je prinesla domov silno čudne kljuke: stolčke ali pa srpe. Vseskozi dol.

»Nič?«

Globinova mati so stopili kmalu potem v šolo. In tam so zvedeli o Manici marsikaj, le dobrega nič. Nič!

Od tistega dne je pa jel pihati Globinovi Manici drug veter. Ta nič je umrl, in nikoli ga je pokopal. Ali se je morala zdaj Manica učiti! Dokler ni znala vsega, ni smela nikamor. S solznimi očmi je včasih gledala v učno knjigo in med pritajenim ihtenjem je računala: Ena ih in ena ih je dve ih, ih... dve ih in ena ih je ih, ih... je tri ih.«

Pisala je nalogo in gledala skozi okno — oh jej! — tamle gre pa Tomažinova, oh ne, kar skače... Nič se ji ni treba učiti. Manica pa taka reva! Ih, ih, ih! Kar jokala bi, če bi kaj pomagalo.

Zlasti veronauk in ročna dela ne gredó Manici v glavo brez sestre Ivanke. To ima ta križev z njo! Ivanka lahko dela mižé, Manica pa gleda in gleda, bode in vbada, pa še ni nič. Nič!

Hudi so taki dnevi, da bi se človek pretrgal na dvoje in skisal v jesih. A minejo tudi. In da jih ni bilo, bi danes Manica ne bila na domači šoli za učiteljico. Tako je pa pozneje, ako se ji je oglašala lenoba ali utrujenost, odločno rekla: »Nič!« pa se pogumno lotila učenja ali dela in potegnila naprej.

In ta »nič« ji je dal belega kruha.

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

7. Iz gozda in nazaj v gozd.

kega majniškega popoldne nam je povedal profesor Silvester zgodbo o stari smreki, kako je morala iz gozda in kako je prišla nazaj v gozd.

Ravna kot sveča je stala ta smreka v visoki gori. Njeno deblo je imelo v premeru več pedi, in vsa je bila pokrita skoro gori do vrha s košatim mahom. Celoveje so bile pokrite z mahom, in iz njega so štrlele na sveži zrak dolge, zelene igle. Vsakdo se je razveselil te smreke, kdor jo je videl. Kajkratov je prišel pod njo vaški učitelj in se sprehajal cele ure pod njo. Pa tudi grajski lovec je mnogokrat zavil pod njo v opoldanski vročini, da je v njenem hladu kako urico prespal.

Stalni obiskovalci te smreke pa so bili veter in ptiči in gozdne živali, pa naj je bilo poletni ali pozimi. Prečudno je veter piskal v mrzlih zimskih nočeh skozi njene veje. Pogosto so prišle pod njo v tem času od gladi premrle srne in jeleni in vonjali ob njenem suhem deblu, če bi se morebiti ne dobilo od nje kaj pod zob? Pa tudi lisjak je včasih prisopihal in skrit čakal za njenim deblom in vejevjem na kakega zajca, da ga iz zatišja zahrbtno napade. Vse drugače pa je bilo v njeni bližini toplo, solnčno poletje. Lahen vetrec je pihljaj in se poigraval z njenimi iglami. Škorec je gnezdil v njenem vrhu in žlobudral od jutra do večera svoj »kikelj-kokelj«, kakor pravi o njem pisatelj Erjavec. In žolna je včasih tolkla kakor za stavo ob njeno raskavo skorjo, da izvabi izza lubja mastne mravljinice in jih pohrusta. Gaščarice so se podile po njenem deblu gor in dol in druga drugo vesele lovile. Po vejah in po deblu se je cedila v toplem solncu raztopljen mastna smrekova smola in širila tak vonj, da je bilo človeku v bližini kar toplo pri srcu.

Tako je stala smreka v gori leto za letom, že več desetletij, morda že več ko sto let.

Nekega dne pa je prišlo hudo nad njo.

Grajski oskrbnik se prikaže in zariše v smreko s kredo tri križe v znamenje, da jo treba posekati in razžagati.

In prav kmalu za njim so prišli tudi sekači. Pa so padale smreke ena za drugo. Tudi ta, stoletna, se jim ni mogla umakniti. Nastavili so žago, potegnili prvič, drugič, tretjič... in votlo je zapelo gor do vrha po smreki. Prestrašeni so odleteli ptiči, ki so ravno tedaj zborovali v njenih vejah. Le škorec se je nekaj obotavljal in premišljal, kam bi prenesel gnezdo, svoj dom. Jezen ga zagrabi in ga posadi kar na najbližje drevo. Od tu gleda srdito dol na delavce in jezno renči na žago, ki se vedno bolj zadira v meso nedolžne smreke. Skoraj se je že nagnila. Tedaj vržejo delavci vrv precej visoko od tal čez njeno deblo, in zaslišalo

se je daleč po gozdu: ho-ruk, ho-ruk! — pa zahrešči, kakor da se podira cel hrib, in stara smreka leži podrta na tleh. Veja za vejo odpada od nje. Kmalu leži golo deblo. Pa še to razžagajo in obelijo, da je podobno pravemu mrtvecu. Nekaj dni pozneje pridejo vozniki z močnimi konji. S težavo spravijo hlode na voz, in dol gre počasi, dol v dolino na žago. Tam se pa spet zajé žaga v deblo, pa ne navadna žaga, ampak na paro, in kot bi naglo štel, padajo od debla kot glave debeli panjači, dokler ni vse deblo sežagano.

(Konec.)

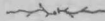

Janko Polák:

Zakaj?

*Spet gôzdič naš, spet travnik naš
cvetè in zelení;
spet ptičica nam sredi vej
prepeva, gostoli.*

*Povsôd mladost, povsod pomlad,
povsod cveleči maj.
Le v srcu mojem je še mraz —
Bog vedi sam, zakaj?*

Vanin:

Sredi poti.

*Sredi poti
oltarček stoji,
sredi poti
Marija milost deli.*

*Težka je pot,
če ni Njenih dobrot.
V meni duša drhti —
jaz grem k Nji.*

Saj ni lepo, če mora ‚novičar‘ v ta-le kotichek večkrat uvrstiti tudi kaj takega, kar bi bilo bolje zamolčati. A bodi v svarilo vsem: malim, da se izogib-ljejo vseh korakov, ki vodijo v nesrečo in greh; starejšim, da se za vzgojo mladih karmoč pobrigajo ter da bi jim bili tudi lep zgled. — Ta-le svarilen dogodek so opisali časopisi početkom marca: V Novem Sadu se je neki »11 letni vlomilec« — torej deček, ki spada za nekaj let še v osnovno šolo — zvečer ob devetih prikradel v ondotno slaščičarno ter vzel iz blagajne več denarja in uro-zapest-nico. Ko so ga naslednji dan prijeli, se je deloma lagal, deloma pa se je izgo-varjal, da je bil lačen, ker mu je oče pijanec, ki se zanj ne briga, mati pa je reva... — Kaj naj rečemo na to?... To-le: Blagor otroku, ki ima skrbne, vestne, trezne krščanske starše! Upam, da ste Vrčevi bralci povečini tako srečni. Za-hvalite Boga za to milost tembolj, ker vidite, kake reve so otroci, ki so brez prave odgoje in oskrbe. Kdorkoli more, naj takim siromačkom izkaže kako duhovno ali telesno dobro delo usmiljenja.

Drug slučaj: Pri nekem dobrodelnem društvu v Ljubljani je neki odbornik poročal o fantiču, ki je bil kot sirota gojenec vzornega zavoda. Ko je odrasel osnovni šoli, je prišel v kmetiško hišo, da bi se privadil poštenemu delu. Čez nekaj mesecev je ušel in se pritepel v drug kraj, kjer se ga je usmilil pošten zemljak. Ta se je prepričal, da fantič ni odkritosrčen. Kmalu je izginil. Ko ga je ta dobotnik vprašal, če je pri prejšnjem gospodarju kaj čital, se je od-rezal: »O ja. Bral sem...« (Imenoval je dva svobodomiselna časnika.)

Kanibalski ščetinar. Doli blizu Velikega Bečkereka, v vasi Malonci, se je igral na dvorišču kmeta Grujića njegov dveletni sinček. V rokah je imel kos kruha. Kruh je privabil enega domačih prascev, ki je hlastnil po njem, a hkrati odtrgal otroku tudi del roke. Žival ni mirovala, marveč trgala meso še naprej. Preden so prihiteli starši, je bil otrok že mrtev. — Je nekaj čudnega pri šče-tinarjih, da jim gre tako v slast meso. Še bolj čudno pa je, da se n. pr. samica loti celo lastnega zaroda. Nekatera bi požrla kar vse mladiče, če bi jih ne odstranili. S to živadjo se torej ni šaliti; treba je zlasti malo deco spraviti v kraj, ako so blizu ščetinarji.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Miš.

Pametna miš se ogne tudi poginole mačke.

Miš ima drobne zobe, pa se do prestola prejé.

Miš vé mnogo, a mačka več.

Če ni mačke doma, imajo miši semenj.

Goreče sveče se tudi miš ne loti.

Miš je majhna zver, pa prežene tatu skozi dver.

Tudi stare miši gredo v past.

Miš, ki je okusila mast, pride rada v past.

Mast zvabi miši v past.

Dokler je miš v luknji, ji mačka nič ne more.

Če je mačka pred durmi, je miš varna le doma.

Slaba miš, ki pozna samo eno luknjo.

Najstarša miš ima strah pred najmlajšo mačko.

Ko so jo mačji kremplji že dobili, takrat miš prepozno cvili.

Ko je miš v pasti, ji je malo do masti.

V past že pride miš, a težko ven.

Miš v pasti še mačko ugrizne.

Težka mišja smrt v krempljih mlade mačke.

Lačni miši ni treba kruha mazati.

Mački še nobena miš ni obesila zvončka.
 Miši ne moreš vzeti več ko življenje.
 Na praznem skednju je še mišim dolgčas.
 Za prazno hišo še miš ne mara.

Reki:

Hitro ko miš v luknjo.
 Reven ko cerkvena (ko jara) miš.
 Prazno, da še miš nič ne dobi.
 Revno, kakor bi miš pomolzel.
 Skup znešeno ko mišje gnezdo.
 Moker ko miš.
 Gleda ko miš iz moke.
 Igrati se slepe miši.
 Ni ptič ne miš.

Drobiž.

V londonskem cirkusu je prišlo 27 mladičev kače-velikanke *boa-constrictor* na svet; mati je dolga 7 metrov, mladiči pa po 60 cm.

V Ameriki so dobili okamenelo sled neke živali iz bronaste dobe; podplat je bil 41 centimetrov dolg in 33 širok.

Moda-tiranka. Šestnajstletna Angležinja Mary Spencer si je dala na kratko ostriči lase. Pa ji je bilo takoj žal, in je mislila, da jo vse zasmehuje. V vodo je skočila in utonila. Imela je kljub temu vendar dober okus, da je le dekletke dolgih las naravno lepo. Ljudstvo z zdravim okusom si misli najlepša ženska bitja, vile, le dolgolase. Po sedanji modi si tudi odrasla dekleta na kratko strižejo lase. Kako pokvarjen okus! Moda je res tiranka. Gospodična v nekem mestu Slovenije si je dala odrezati (neumni modi na ljubo) lase, skoro do tal valučoče in krasne ko črni žamet.

1. Rešitev solnca v 7.—8. številci:

Ni vse zlato, kar se sveti.

Začni s svetlimi žarki od najdaljšega do najkrajšega, potem pa s črnimi od najkrajšega do najdaljšega.

2. Rešitev skrivalice v besedah v 7.—8. številci:

Pod milim nebom se živina pase.

3. Rešitev skrivalice v sekiricah v 7.—8. številci:

Kdor vedno izbira, izbierek dobi.

Začneš s sekiricami, ki so na spodnji črti; sekirice na isti črti spadajo skupaj.

4. Rešitev naloge v 7.—8. številci:

Dobro blago se samo hvali.

1. Konjiček.

		su-			je		
tu-	raz-	dru-	ga	te	no	sve-	ti
go	te-	naj	va-	tv-	ce	v	ču-
					stran		
ru-	di	vse	sve-	ra	va	ver-	tinj
ga-	dar,	iz-	ji	vseh	bo-	sr-	mar,
daj	ši	ti	zi	Kar	do-	ne-	ne
nik-	tr-	ne	kli-	du-	ti	di	kler
u-	ti	de	ved.	pre-	nih	Zlo-	tak-
tr-	Med-	har	ši	kov	Ān-	svet	ol-
vi-	so-	de	ton	Naj	tar	nje	žil

2. Skrivalica: Denar.

(Št. Jerko.)

Poišči v tem krogu pregovor.

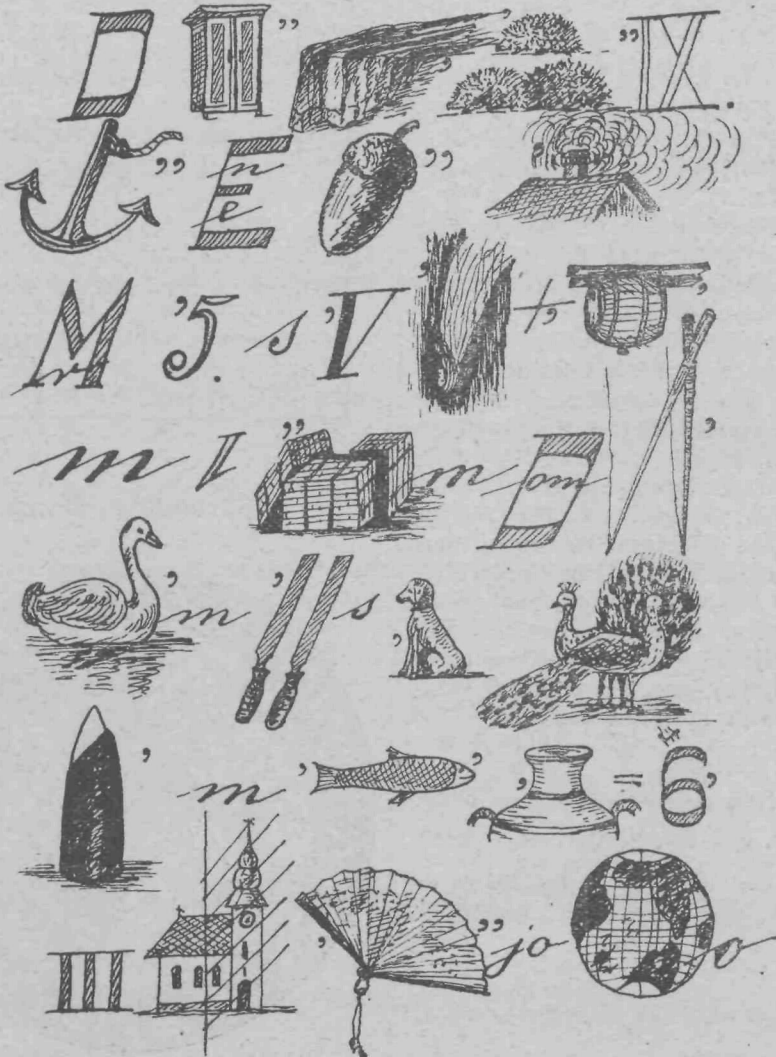
3. Demant.

a
 a a a
 a a b b c
 c c d d d e e
 e e e j k k k k
 i k k l l l m n n n n n
 n o o o o o o o o p
 p r r r r r r r s
 s s t t t t t
 t
 u v v
 v

Sestavi iz teh črk sledeče: soglasnik; glodavec; poljsko orodje; pridevek svetniku z imenom Janez; obmejni kraj v Jugoslaviji; morje, ki obdaja našo zemljo na severu in na jugu; —; dve reki, ki se izlivata v Savo; pevci, ki so hodili včasih o Božiču od hiše do hiše; žito; žito; ostrina; soglasnik.

V vodoravni in navpični črti dobiš po sredi mučno očesno napako.

4. Podobnica.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)